

บทคัดย่อ

โครงการศึกษาเพื่อการคุ้มครองพื้นที่อนุรักษ์ทางทะเล เป็นการศึกษาถึงสภาพของปัญหาทั้งขนาด ขอบเขต ข้อกฎหมายและการใช้ที่ดินในพื้นที่อุทยานแห่งชาติทางทะเล จำนวน 24 แห่ง ประกอบด้วยฝั่งอันดามันตอนบน 7 แห่ง ฝั่งอันดามันตอนล่าง จำนวน 9 แห่งและฝั่งอ่าวไทยจำนวน 8 แห่ง โดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) จึงได้ระดมความคิดจากนักวิชาการที่สนใจและตั้งเป็นโจทย์วิจัย ซึ่งมีประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการศึกษาถึงโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของการใช้ทรัพยากรธรรมชาติแต่ละด้านในอุทยานแห่งชาติทางทะเล เนื่องจากอุทยานแห่งชาติทางทะเล เป็นระบบสิ่งแวดล้อมหนึ่งประกอบด้วยทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น ดังนั้นเมื่อมีการประกาศพื้นที่ป่าที่ยังคงสภาพสมบูรณ์ตามธรรมชาติให้เป็นอุทยานแห่งชาติทางทะเล จึงมีการลักลอบเข้าหาประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่ อันเป็นการกระทำผิดกฎหมายตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พุทธศักราช 2504 และกฎหมายอื่น ๆ นอกจากนี้กิจกรรมของนักท่องเที่ยวที่เข้าไปท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ ทำให้ต้องมีการปรับเปลี่ยนสภาพของการใช้ที่ดินเพื่อพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในการรองรับ จึงทำให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรทางด้านกายภาพ ชีวภาพและสังคม อีกทั้งปัญหาที่เกิดขึ้นของการจัดการในพื้นที่ทั้งโครงสร้างและหน้าที่ของงานด้านการป้องกัน (protection) ได้แก่ การบุกรุกพื้นที่อุทยานแห่งชาติเนื่องจากแนวเขตอุทยานแห่งชาติไม่ชัดเจน การลักลอบตัดไม้และล่าสัตว์ การออกเอกสารสิทธิ์ที่ดินในเขตอุทยานแห่งชาติ ทางด้านการวิจัย (research) ได้แก่ ขาดข้อมูลทางวิชาการของทรัพยากรแต่ละด้านในเชิงลึกรวมทั้งแนวทางและวิธีการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบผสมผสานอย่างเป็นระบบ ขาดบุคลากรและนักวิจัยเฉพาะด้านทางวิทยาศาสตร์ทางทะเล รวมทั้งงบประมาณที่ต้องใช้ในการวิจัย การติดตามและประเมินผลการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรบนบกและในทะเลอย่างต่อเนื่อง ทางด้านนันทนาการและสื่อความหมายธรรมชาติ (recreation and interpretation) โดยในปี 2545-2549 มีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวจำนวน 9,771,476 คน ทำให้บางพื้นที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวเกินขีดความสามารถที่รองรับได้ของพื้นที่ ยังเป็นการเพิ่มจำนวน/ประเภทของเสียและมลพิษ และนักท่องเที่ยวขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการพื้นที่อนุรักษ์ทางทะเลอย่างยั่งยืน สำหรับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในหลาย ๆ ฉบับที่ใช้อยู่ สามารถใช้งานร่วมกันได้ แต่ต้องมีมาตรการควบคุมการบังคับใช้กฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่ สรุปได้ว่า การศึกษาครั้งนี้เป็นเพียงจุดเริ่มต้นที่จะต้องให้มีการศึกษาวิจัยอย่างจริงจังและมีต่อเนื่องเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติในเชิงลึกทั้งทางด้านการบริหารทางวิทยาศาสตร์และกระบวนการทางนิเวศวิทยาที่เกิดขึ้นในสิ่งแวดล้อมของแต่ละพื้นที่ รวมทั้งแนวทางในการจัดการพื้นที่และการพัฒนาสิ่งก่อสร้างและสิ่งอำนวยความสะดวกทั้งบ้านพักนักท่องเที่ยว สถานที่กางเต็นท์หรือเส้นทางสื่อความหมายธรรมชาติเพื่อรองรับการท่องเที่ยว โดยจะต้องไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรในพื้นที่ตามมาในภายหลัง

Abstract

The status of Marine Protected Areas is by itself an indication of the pristine condition of the resources. In most cases, local people have accessed and utilized resources prior to the formal announcement of these areas as Marine Protected status. Nevertheless, continued access and utilization of resources are thus seen as acts of violation of the National Park Act 1961 among other laws. This study, which is undertaken with the financial support of the Thailand Research Fund, aims at studying the problems of marine protected areas, including the spatial dimensions and the legal framework that concern the utilization and conservation of resources. The study area covers 24 marine protected areas, 7 are located on the north side of the Andaman, 9 on the southern part of the Andaman and 8 along the Gulf of Thailand.

Among the findings are the observed inadequacies of protection measures which are reflected by continued encroachment and illegal cutting and wildlife poaching. In addition, there are also various types of tourism activities which have been recognized to be among the causes for land use changes within MPAs. Between 2002-2009, the total numbers of visitors to MPAs was 9,771,476. The number of visitors to some MPAs exceed their carrying capacity with the increases in the number of visitors exceeding the ability to expand supporting facilities. Many tourists fail to understand the importance of MPAs and have not been informed of certain protocols such as noise, littering, collection of plants, corals, sea shells, etc. as souvenirs.

With respect to research, efficient management is also hampered by inadequacies of in-depth scientific information as well as shortage of personnel and researchers particularly in the scientific aspects of changes in resources base. There are also inadequacies of funds for research as well as for monitoring of changes in both land and marine resources.

The findings of this study which confirm many observed problems related to MPAs, should also be considered as starting points for in-depth studies on the scientific and ecological processes of change of MPAs. Further studies should also focus on land use management as well as zoning for development of constructions and supporting facilities which relate to the tourism sector such as accommodation facilities, camping areas and sign posts, etc. to ensure that tourism activities do not cause negative impacts on the quality of the environment.